

*Jubileumsartikel
10 år med VÄV*

Karin Larssons textilier
på Lilla Hyttnäs i
Sundborn
och

Artikeln om Berit Lindgren
som skapat de fantastiska
kopiorna efter Karin Larssons
förebilder.

Införd i Vävmagasinet 2/04

TILL KARIN

AUG. 1894

Karin Larsson

– Skulle Karin Larsson levt i dag hade vi säkert sett henne i inredningstidningar, som designer, inredare eller varför inte som trädgårdsexpert, säger Marianne Nilsson, intendent på Carl Larssongården i Sundborn i Dalarna.

Marianne Nilsson upptäckte själv Karin Larssons textila verk i mitten av 1960-talet. Fortfarande hittar hon nya mönster och finurliga lösningar i den mängd av textilier som finns bevarade här på släktgården i Sundborn några mil från Falun.

Hon visar oss runt i huset. Med jämna mellanrum kommer grupper av besökare förbi. Intresset för paret Larssons hem har alltid varit stort. Mellan 55 000 och 60 000 personer besöker årligen det världsberömda hemmet. Och enligt Marianne Nilsson märks en tydlig ökning av intresset för just det som Karin Larsson har skapat.

De glesa orangea gardinerna vävdes för att få ett gyllene ljus silat genom fönstret.

KARIN LARSSON, född Bergöö, kom till världen i Hallsberg den 3 oktober 1859. Hon fick en typisk borgerlig uppfostran, vilket under den här tiden innebar att handarbete var en självklarhet. Hennes mamma Hilda, som själv var en skicklig brodös, delade generöst med sig av sina kunskaper. Jämte handarbetet var litteratur Karins mammas stora intresse, vilket hon gärna uppmuntrade sina barn till. Pappa Adolf var en framgångsrik handelsman. Han placerade sin verksamhet i Hallsberg, mellan Göteborg och Stockholm, mitt i den framväxande järnvägens knutpunkt.

Och Karins moster, Elise Sahlqvist, skapade en av landets ledande hattfabriker. I denna affärsrättiga och kreativa miljö växte Karin Bergöö upp, och när hon som fjortonåring begav sig till Stockholm för att studera blev hon ivrigt påhejad av sina föräldrar.

HON BÖRjade sin konstnärsbana direkt genom att söka sig till *Slöjdskolan*, föregångaren till *Tekniska Skolan* som senare blev *Konstfack*. Där lärde hon sig att gravera på trä och metall jämte perspektivritning och figurteckning. De följande åren skaffade hon sig kunskaper inom måleri och teckning. 1877 antogs hon som student vid Konstakademin, bara nio år efter det att den första kvinnliga

I Karin Larssons brev, som nu finns i Uppsala universitetsbibliotek, finns en skatt bevarad. Där kan man läsa om hennes tankar kring familjen, konsten och de textilier som till stor del skapade Carl Larssongården i Sundborn.

studenten tillåtits skrivas in på skolan. En av hennes studiekamrater var Otilia Adelborg. Under skoltiden knöt de en vänskap som skulle vara livet ut.

PÅ VÅREN 1882 for den 23-åriga Karin Bergöö tillsammans med några kamrater genom Europa och passerade världsmetropoler som Berlin, Dresden, Prag och Wien. Slutdestinationen var Paris.

Resan var ett naturligt led i deras konstnärsutbildning, och efter besök i Louvren och många möten med dåtidens stora konstnärer begav de sig till den lilla konstnärstaden Grez, sju mil söder om Paris. Här träffade hon sitt livs kärlek, Carl Larsson.

Första gången hon nämner honom är i ett brev till sina föräldrar den 13:e augusti samma år: *Carl Larsson och en norrmann, herr Lund, hava blivit otrogna mot den andra pensionen och komma hit efter vart mål, så att vi hava mycket trevligt.*

En månad senare skriver Carl Larsson till Karins föräldrar: *Jag gör pinan kort, Jag älskar er dotter! Några superlativer för att uttrycka graden av min kärlek äro onödiga, då jag säger att jag älskar henne såsom en hederlig man bör älska en hederlig flicka. Vem är jag? Ännu föga! Det är icke min nuvarande ställning som berättigar mig till hoppet att bliva Er*

dotter värdig, utan min fasta tro och övertygelse om den framtid jag med kraft och vilja kan skapa mig. Min kärlek har lyft mig ur missmodets dy; men jag behöver ett års tid av träget arbete för att därpå grunda och planera min framtid. Då återkommer jag, för att mer värdigt än i dag – kunna våga anhänga om Eder dotter.

DEN 12 JUNI 1883, nio månader senare, vigdes de i Adolf Fredriks kyrka i Stockholm.

– Jag tror de hade ett synnerligen lyckligt äktenskap, fyllt av respekt och lekfullhet, säger Marianne Nilsson när vi står i förstugan till deras hem.

Vi hukar oss för att komma in genom den låga dörren och står plötsligt i *Verkstaden*. Mitt på golvet finns gobelängvävstolen, som om Karin Larsson just lämnat den.

Karin Larsson började väva först vid 40 års ålder. De åtta barnen var då födda och den ateljé som Carl Larsson tidigare hade använt hade omvandlats till det som nu kallas *Verkstaden*. Här fanns förutom gobelängvävstolen, en vävstol och snickarbänk för barnen. Man kan tänka sig den kreativitet som spirade i detta hem. Så långt från ett städat borgerligt sekelskifteshem det går att komma. Ett hem som skulle bli en inspiration och en förebild för ett stort antal människor en lång tid framöver. Mycket tack vare Karin Larsson.

Mönstren till sina vävar ritade hon i kol på omslagspapper som hon fäste under varpen. I sina brev till sin mor beskriver hon sin starka längtan till vävstolen och hur hon ibland försakar hushållsarbetet för att "stjäla" sig tid till vävningen. Carl Larsson fortsatte att resa ut i världen, eller till uppdrag runt om i Sverige, efter det att de 1901 för gott hade flyttat från Stockholm till Sundborn. Karin och barnen stannade oftast kvar hemma. Följde hon med tog ibland färden oanade vägar. Målet kunde vara att besöka vän-

ovan / "Receptet" till de långgrandiga blå-vita ripsmattorna kom från föräldrahemmet. I dag är de kopierade av bland annat IKEA, mer moderna än någonsin.

mitten / Överkastet formgav Karin till ortens väverskor så att de skulle få "något att bita i".

nedan / Väven bakom soffan; De fyra elementen vävde Karin Larsson till sin makes 50-årsdag. På den köpta allmogevävningen har Karin sytt små bollar och kudden i jugendmönster är ett av alla de broderier som finns på Carl Larssonsgården i Sundborn.

ner i Falun, men lusten att fortsätta tog ibland överhanden och de kunde plötsligt befinna sig mitt i Berlin.

DEN SOMMAREN då Carl Larsson målade akvarellerna till *Ett hem* var de dock hemma. Regnet öste ner och den rastlöse Carl surnade till då det var omöjligt att måla utomhus.

"Måla inne då. Måla av vårt hem", sa Karin Larsson och påminde honom om en lyckad akvarell han tidigare gjort med ett av barnen som motiv.

Så skapade han serien som skulle visas på Stockholmsutställningen 1897 och som fick ett sådant oväntat och översvallande mottagande. Bland annat omnämndes deras hem i Ellen Keys bok *Skönhet för alla*, i delen; *Skönhet i hemmen* som tidigare varit publicerad i *Idun*.

Det skrevs även om deras hem i den tidens trendtidning *The Studio*.

I interiörerna fanns Karins textilier, hennes färgsättning, blomsterarrangemangen och barnen klädda i Karins komponerade kläder. Allt skapat med en medveten och säker färg- och formkänsla.

– Det är kanske det som fascinerar mig mest när jag tittar på hennes textilier, säger Marianne Nilsson. Att hon använder hela färgpaletten på ett sådant raffinerat sätt.

Vår vandring genom huset går vidare in i matsalen. Över soffan hänger Karins första gobeläng *De fyra elementen*. Hon vävde den i en gobelängvävstol som hon fick av Handarbetets vänner. Väven var till Carls 50-årsdag och tog ett par år att väva. Även många av de följande vävnaderna var gåvor till Carl. Till jul och till födelsedagar.

I GOBELÄNGVÄVSTOLEN vävde hon de mer livfulla och friare textilierna, och ofta fanns den i närheten av Carls staffli där hon samtidigt som hon vävde lade den sista bedömningen av en tavla.

"Rör den inte mer Carl, den är klar nu" citeras hon i Carl Larssons memoarer med titeln *Jag*.

Och enligt vad flera vittnen har berättat så lyssnade han på den person som enligt honom hade ett skarpare öga och ett bättre färgsinne än han själv.

Hennes nästa stora textila arbete blev en duk till bordet i biblioteket. En schackrutig bärd vävd i gobelängvävstolen som sedan syddes på ett vitt ylletyg.

Ofta har Karin Larssons textilier en befriande avsaknad av pedanteri, och själv uttryckte hon det med att "man ska se handens närvaro". Bort med allt som andades slentrian och förutbestämbarhet.

På duken finns ett invävt päron. En avbild av ett äkta päron som ett av barnen hade med sig in till mamma. Ett tydligt spår av närvaron med barnen. Duken blev en julklapp till Carl 1908, tre år efter att hon påbörjat den. I de över 600 breven till mamman, som förutom att de beskriver livet på Lilla Hyttån, ges en tydlig vägvisning till när och hur hennes textilier kommer till.

I ett av breven ber hon sin mor om receptet till de långgrandiga ripsmattorna. Och i dag, ett sekel senare, är de fortfarande aktuella. Kopierade av IKEA ligger de i förmaket och omges av vitmålade möbler.

EN TRAPPA UPP i det som kallas barnkammaren hänger ett egendomligt draperi. Det skiljer rummet där Karin sov tillsammans med barnen från Carls rum med den säregna sängen. Draperiet är vävt i en teknik som inte liknar någonting annat. En del beskriver det som makramé. Andra som en slags kelimteknik. Själv gjorde hon nog bara som hon gjorde utan att fundera så mycket på vad

det skulle kallas. "Man måste drömma fram sina vävar", berättar hon i ett av sina brev.

Draperiet var ett svar på den namnsdagspresent i form av en bård som hon fick av Carl Larsson 1894.

NÄR SÅ ÖGAT blir inställt på att se hennes textilier kan man lugnt gå runt i huset under många timmar och bara njuta. Jämte välgjorda folkliga broderier med geometriska former prydda med tofsar eller fransar finns häftiga gobelängvävar i vibrerande färgskalor. En dyna inköpt på en auktion har fått små täta ullbollar. En skir blomma skymtar på en vit gardin och i flera textilier har paret haft ett nära samarbete. Som i gobelängen *Pegasus* i ateljén där Carl har ritat förlagan och Karin har vävt.

PEGASUS är en av de få original som vi fortfarande kan se på Lilla Hyttån i dag. På grund av blekning och tidens nötning är originaltextilierna undanlagda. Skickliga brodöser och väverskor har kopierat en stor del av Karin Larssons

textilier, för att vi ska få en mer rättvis bild av hur de ursprungliga färgerna var, men framförallt för att rädda originalen till eftervärlden.

På nästa uppslag presenteras en av dem, Berit Lindgren, som genom minutiöst arbete och noggrannhet har givit Karin Larssons textilier nytt liv.

NÄR CARL LARSSON går bort blir Karin ensam kvar på Lilla Hyttån. I hennes dagböcker, som hon skrev på äldre dagar, kan vi följa hennes tankar. Fortfarande var då vävningen en viktig del av hennes liv. Mest vävde hon bruksvävar och nyttotextilier till barnens hem. Den 28 november 1920 skrev hon:

... Jag väver för närvarande trasmattor med inslag av många minnen. Här, röda, strimmor av småflickornas röda kappor som jag sytt och i vilka får ofta målade dem. De vita trasorna voro en gång bekläningar. En blåprickig remsa är från klädningen i vilken jag stod modell med barnen springande nakna mellan stammarna på Bullerholmen...

Mattan var till Kersti. Λ

Karin Larssons textilier vävs på nytt

När Karin Larssons textilier, efter nära hundra år, sakta började blekna, behövde något göras. Berit Lindgren, vävlärare från Stockholm, fick då uppdraget att kopiera konstvävnaderna. Genom sitt arbete har hon kommit både personen och konstnären Karin Larsson nära.

I stort sett alla textilier på Lilla Hytt-näs är numera kopior. Originalen sköts om av släktföreningen och förvaras på Carl Larssongården. När Berit Lindgren blev tillfrågad om hon ville väva ett antal kopior såg hon det som ett stort förtroende och en utmaning. Hon hade några år tidigare, i slutet av 1970-talet, besökt Sundborn.

– Jag var då helt omtumlad av det jag hade sett. Och det var Karin Larsson som imponerade mest, både som den person hon verkade ha varit och hennes textila verk.

– När Berit Lindgren några år senare skulle påbörja arbetet med att avbilda originalen återkom hon till Carl Larssongården och valde ut den första vävnaden. Det blev *Kärlekens ros*, draperiet som hänger mellan de båda makarnas sovrum.

– Det var väl för att det utmanade alla mina kunskaper i vävning, säger hon.

Draperiet är vävt och knutet i fiskegarn och ull och det tog tid för Berit Lindgren

att klura ut hur det tekniskt hade utförts. Hon vävde det i en vävstol, och vartefter draperiet blev klart rullades det upp på tygbommen.

Vid ett tillfälle fick Berit Lindgren besök utav ett av Karin och Carl Larssons barn, Brita. Hon var vid den här tiden en äldre dam, men hennes mors textilier fanns klart i minnet.

Efter att hon tittat på väven en stund frågade hon:

– Ska det inte vara en liten orm någonstans?

Och visst fanns den, men den hade gömt sig i den redan upprullade väven på tygbommen.

BERIT LINDGREN ville från början bli textillärare, men nekades plats på utbildningen – hon var vänsterhänt.

Istället utbildade hon sig till vävlärare på Johanna Brunssons vävskola.

Dessförinnan gick hon en utbildning anordnad genom Hemslojden i Malmö. En utbildning som till stor del gick ut

på att kopiera skånska tekniker. Nyttiga kunskaper som kom väl till pass när hon senare skulle klara ut arbetet med att kopiera Karin Larssons textilier.

ALLA VÄVNADER som Berit Lindgren har vävt har krävt olika kunskaper vad gäller teknik och materialkännedom. Hon har vävt dem både i upprättstående vävstolar och i liggande varp. Och för varje väv har hon forskat fram rätt färg och material. Efter *Kärlekens ros* valde hon att kopiera den stora ylleduken med schackrutig bård. Bården är vävd för sig i en upprättstående gobelängvävstol, och när den var färdig monterades den på ett stort stycke kläde. Bårderna finns bara på de sidor som vetter ut mot rummet. I ena hörnet finns ett päron invävt. Vadmalstyget som täcker bordsskivan har inte dekorationer. Här kan böcker travas och människor umgås.

– Hon var så otroligt finurlig, Karin Larsson, i den här väven finns så mycket av det representerat, säger Berit Lindgren.

tv / Stolsdynorna är unika för var stol.
mitten / De fyra elementen har Berit Lindgren vävt två kopior av. En finns på Carl Larssongården i Sundborn, den andra finns i Karin Larssons föräldrahem i Hallsberg.
th / Noggrannhet och tålmod, det har varit de viktigaste delarna i arbetet med kopiorna, säger Berit Lindgren.
nedan / Med en exakt precision har Berit Lindgren kopierat Karin Larssons vävda textilier.

NERE I VERKSTADEN på Carl Larssongården finns i dag ett antal blågröna stolar med vävt möbeltyg. När Berit Lindgren skulle väva det nya möbeltyget visade det sig att stolsitsarna redan var utbytta mot ett nytt tyg. En nära släkting till Karin Larsson, som sett dem i originalskick, uppmärksammade att det inte hade blivit rätt. De ”nya” stolsdynorna var identiskt lika, medan hon kom ihåg att varje stol hade mönstermotiven inplacerade på olika ställen.

NÄR MAN PLOCKADE FRAM originaltygerna visade det sig att de mycket riktigt var helt olika varandra. Berit Lindgren vävde därefter varje stolsits unik, precis som Karin Larsson. Och så blev det som det en gång hade varit.

I VERKSTADEN på Carl Larssongården finns också den påbörjade gobelängen *De fyra elementen*. I en mängd färger i djärva färgkombinationer bildas geometriska mönster.

Till denna vävnad, liksom till alla an-

dra, har Berit ansvarat för infärgningen av garnet. Hennes pedantiska noggrannhet gör att det har tagit tid att hitta de rätta nyanserna.

Till sin hjälp har hon haft en god vän som är en skicklig färgare, och tillsammans har de försökt nå fram till originalens färger. Vilket inte alltid är så lätt. Olika färger ser olika ut i dagsljus, elljus och kvällsljus.

– Det kan hända att jag på kvällen har bestämt mig för en färg för att sedan ändra mig dagen därpå.

Det handlar om att allt långsamt ska mogna, säger Berit Lindgren.

BERIT HAR VÄVT kopiorna under höst- och vinterhalvåret då Carl Larssongården är stängd. Den första väven *Kärlekens ros* gjorde hon 1981 och sedan har det i regel blivit en väv om året. Totalt ett tiotal. I *Kärlekens ros*, liksom i flera av de andra vävnaderna, finns små ”vävfel”. Fel som Berit varit noggrann med att få med.

– Utan vävfelet och en exakt kopiering av Karin Larssons egenhändiga vävteknik

ker blir det inga kopior, fortsätter hon.

1997 och 1998 visades paret Larssons livsverk på Nordiska museet i Stockholm och Victoria and Albert Museum i London och fick en enorm uppmärksamhet.

– Marianne Nilsson, intendent på Carl Larssongården, berättar att de ansvariga på Victoria and Albert Museum helst ville visa originaltextilierna men valde att istället visa kopiorna.

De skulle bäst visa den rika färgpalett och de djärva färgkombinationer som finns i Karin Larssons textila verk.

BERIT LINDGREN var inbjuden både till Nordiska museet och till Victoria and Albert Museum i London.

Ingenstans stod det att Berit Lindgren stod bakom de textilier som visades. Själv säger hon att hon inte tänker så mycket på det.

För henne har arbetet med Karin Larsson betytt något helt annat.

– Jag fick möjlighet att komma henne nära genom att väva hennes vävnader, Det räcker för mig, säger hon.